

րենց Աստուծոյ հետ յարաբերութեան ճշշգրիտ ծանօթութեան:

Այս իմաստով է որ Յիսուս, առանց իրուպութիւնը գտաելէ Հրաժարելու, ըգգացումին վրայ կը տարածէ սպանութեան, չետքեան մովսիսական արգելքը (Մտթ. Ե. 21, 22, 27, 28), կ'արգիլէ երգումը, իրեւ խօսքին և մածումին միջն անհամաձայնութեան գաղափարը արթնցնող բան մը (Ե. 37), ողորմութիւնան և աղօթքին մէջ կը տեսնէ գործեր, որոնց արժէքը կախում ունի սրտի տրամադրութիւններէ (Մտթ. Զ. 1-6). Պէտք է որ մտքին ուղղութիւնը մէկ ըլլայ, վաճանգի ոչ ոք կընայ երկու տէրերու ծառայել. արդ, վարմունքի անդեղութիւնը կընայ ձեռք բերուիլ շարունակարար ընելով այն միայն, ինչ որ հաճելի է Տիրոջ Աւստի, վտանգը՝ զոր մատնանիշ կ'ընէ մանաւանդ Յիսուս, հարստութեան ցանկութիւնն է, անկէց յառաջ եկած բոլոր անհանգամատութեաններով և երկաւոր հոգերով միասին (Մտթ. Զ. 19-21, 24-34, ԺԴ. 22, Ղկս. ԻԱ. 34). Նոյն իսկ ընտանեկան համակրութիւնները յանցաւոր կը գառնան, երբ արգելք կը դառնան այն հաստատուն տենչանքին, որ պարտի մէկի մարզը զէպի իր Աստուծը (Մտթ. Ժ. 37, Ղկս. ԺԴ. 26):

Բայց ի՞նչ անուն տալ այն այլամերժ և ընկլուզող զգացումին, որուն մղումին տակ Քրիստոսի աշակերտը մարմով եւ հոգուով ինքնինքը կ'ենթարկէ իր վարդապետին ծառայութեան:

Լեռնա քարոզին մէջ Յիսուս արդէն կը պանծացնէ գերազանցութիւնը աւետարանակոն սիրոյ, որուն գործադրութիւնը կը հրամայէ նոյնիսկ թշնամիններուն հանդէպ (Մտթ. Ե. 43-47): Ճշմարիտ է թէ այս հատուածը շատերու մէջն մէկ պատուէր մը կը թուի յիշել հոս. սակայն համադրութիւնը կը կատարուի այլուր, երբ, փարիսեցիններու պատասխանիրգ, Քրիստոս միակ պատուիրանին մը կը վիրածէ Աստուծոյ ամրող օրէնքը. Վստահութեան, հնագնութեան պարաւորութիւններ, ընտանեկան և ընկերային պարականութիւններ ամէնքը միասին կ'երթան կը համառառուին սիրոյ մէջ, այս հզօր կապին մէջ, որ մէկ խուրձի մը մէջ կը փնջէ բոլոր մարդերը, մասնացի դանոնք

ամէնքը իրենց Աստուծոյն կը բերէ: Ինչ որ եսականութիւնը ցրուած է, սէրը կը հաւաքէ, իրականացնելով զգացումներու այն ներդաշնակութիւնը, որը կը պահանջէ աւետարաննական օրէնքը: Սէրը գերազոյն կատարելու թիւնն է (Մտթ. Ե. 48, հմտ. 44-45): սէրը մէկ լուսաւոր վատարանի մէջ կը կենդանացնէ աստուածային արդարութիւնը, վասնգի, միթէ միզի կուտայ ճշմարիտ արդարութիւնը, պատճառն այն է որ ամէն բանէ առաջ Աստուծոյ մէջ կ'ապրի ու կը փայլի ինքը: Թրոփհետեւ Ամենակալին կատարելութիւնը կ'արտայայտուի սիրոյ — սուրբ սիրոյ, մեղքին յազմաղ սիրոյ մէջ — մեր կետնքին կանոնն ալ պէտք է սէրը ըլլայ: Այդպիսի է վիճապետը, այդպիսի պէտք է ըլլան նաև իրեն հաւատարիմները: «Եղիրուք կատարեալք, ըստ է շնորհաց ուխտին միջնորդը, որպէս և Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է» (Մտթ. Ե. 28):

Ժ. Պ.

ՄԵՍԻԱԿԱՆ ՊԱՂԵՍԻՆԻ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պաղեստինի ճակատագիրը կապ ունեցած է միշտ ընտրեալ ժողովուրդի ճակատագիրն հետ: Շատ կանուխին Սոլը երկիրը մասնայատուկ զիրք մը գրաւած է բազգաւամամբ երկարունակ միւս երկիրներուն: Ենովան մասնաւորապէս բարեկը ներով լիացուցած է այս վոգրիկ երկիրը, որ սահմանուած էր իր մէջ ամփոփելու և պահպանելու աւետաց որդինները: Եղնթաց ժամանակաց Պաղեստինի ճակատագիրը անբաժան եղած է իր մասկիններու ճակատագիրէն: Եթէ մոլովուրդը իր անհաւատարմութեամբ ենթարկութիւնուածներու, երկիրը կ'երաշատանառ ու մանցուզամեց կը զառնար, իսկ եթէ ժողովուրդը զարձի գար, այն ատեն երկիրն ալ կը վերստանար իր նախկին բարգաւաճ զիճակը:

Խորհութեալ համար այս հոգեկան իրականութեան զարձ պիտի ըլլար, անխստելիորէն, մեմական շրջանը Ապագայ ամէն այլ հրաշալիքները նկարագրուած են արդէն մարգարէններու զուտածներուն մէջ, զորս պէտք է իմանալ ոչ թէ տառական ԱՐԱՐԱՐԻ @ըրդականի իմաստով:

Մեսիական այդ հոգեւոր վերաբաննախմբն վըստայ Կ'ուղենք թռուցիկ ակնարկ մը պատացնել, գծերով աշխարհազրական պատկեր մը՝ երեք դըլուխներու բաժնուած — ա) Թնական աշխարհագրութիւն, բ) Գաղափական աշխարհագրութիւն, զ) Յնահասական աշխարհագրութիւն: Ամէն պարագայի մէջ, ասպայն, պէտք է ի մաս ունենա՞լ՝ թէ մեր նկարագրութիւնը պիտի ըլլայ միշտ Մեխիական Պաղեսախնի զաղափարական աշխարհագրութիւն:

Ա. ԲՆԱԿԱՆ ՍԵՆԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Եղեկիւ ցոյց կու տայ անոր սահմանները, Հիւմասին՝ Տիւրուո-Դամական զիթը, արիւելքն՝ Թորանան, Հարաւէն՝ ուրիշ փիմ մը որ կ'երարից Մեռեալ ծովէն մինչև մնձ ծովը թափոլ կազէսի Մարիբովդ հեղեղասը, և արիւմուտքէն՝ Միջն երկրամասը կը ներկայացնէ զրեթէ կամանաւոր ընդարձակ քառակուսի մը (Եղեկ, Խթ. 15-20):

Նոր Պահեստինի կազմութենէն առաջ պիտի պատահին շարք մը աստեղային և մթնոլորտացին երկոյթներ, որնց ընկերացած պիտի ըլլան երկրային յեղաշշութիւններ՝ Մարգարէկները կը խօսի երկնային ու երկրատու նշաններու մասն. «արին և հոր և ծուեփ ու ինչներ» (Յովէլ Բ. 30): Ենքրից պիտի զբայց երկները պիտի սարսի, արին ու լուսին պիտի խաւարին ու աստղերը իրենց պայծառութիւնը պիտի կոռոնցնեն» (Յովէլ Բ. 10): «Արից խաւարի պիտի ժխուելի և լուսին՝ արինին» (Յովէլ Բ. 9, Թ. 31): Ամբոխում (Յ. 6, 10) և Ամօք (Հ. 8-9, Թ. 5) կը նկարագրներ երկրաշաժներ, որնք վեր պիտի վերցնեն յաւետնական լուսները ու պիտի խոնարհնեն զանոնք Աւելի շարունակ է նախարարներութիւնը. Ենքրից ինքը կը շարժին ու երկիրը ուժութեամբ կը նաշուի, երկիրը շառայինով կը տարսի» (Խայք Խթ. 18-20):

Երկրաւոր ու տիեզերական այս յեղաշշութիւնները պիտի տան հրաշալի արդիւնքներ և շին Պատաժինի մատաւծ ու ծերացած լուսներն ու ըլլուրները՝ ի տես Մեխիային՝ յանկարծ պիտի երբիտասարգանան. իրենց ուրախութիւններ նոյերու և գառնուկներու պէս պիտի ցատկարան. «Երեխն քցնացին պրէս իրայք ու բուրք զբանք մաքաց մաքաց» (Սպա. 4): Անսները պիտի ժըշտի բարութիւնները իրենց անկումին մէջ ու երկիրը հարթ և աւաւար պիտի ըլլայ: «Ամէն ձոր պիտի բարձրանայ ու ամէն թռն ու բուրք պիտի խոնարհն. զըժուառին ու ամէն թռն ու բուրք պիտի զառաքանայ. զըժուառին իր զարդարանայ՝ ունենալու իր զարաթիւն վըստային պատուածոյ Տունը: Անսամիկի հոգի բարձրութիւնը ցոյց աշխարհայի վառապատճեն պիտի ըլլայ մը:

Մեսիական Պաղեսամիւր պիտի ունենայ զարդարական կիմայ մը, ուր առաջին զերը պի-

տի կատարիք արեր: Սկիզբները՝ երկրի կազմութեան ատեն՝ ամբովզովին զալկացած էր անիկա ու անաւոր ամօթ մը պատած էր լուսնին երեսը (Ես. Խթ. 23), մինչ հիմա արեւը «եօթնպատիկ աւելի լոյց պիտի ունենայ, եօթն օրուայ լոյսին չափ, և լուսնին լոյն ալ արեւի լոյսին պիտի չափարից» (Ես. Խթ. 26): սիո արեւ մարզ պիտի չափն եւ լուսնին պիտի չնուապից» (Ես. Խթ. 20): «Բնշշշկութիւնը անոր ճառագայթներուն մէջ պիտի ըլլայ ու անոր ռութիչ զօրութիւնը մեծապէս պիտի փնտուուի: Անչ հրաշալի միջոց արեւութեան Միւս կողմէ, հակառակ մարգարեներու պահած լուսթեան, կրնանք խորհի՛ թէ աման ու ձմեռը համեմի ներգաշնակութեամբ մը իրարու պիտի հանունին, զովացն զերեւուը պիտի մեղմացնէ արեւակէզ արբան առաջալիթենիրը: Անէկ առաջ պիտի գայ համեմի բարեխառան ութիւնը մը, ինչ որ պիտի նպաստէ հունձքերու առատութեան:

Այս զաղափարական կիմայի ցանկալի առաւելթիւններէն մէկի ալ պիտի ըլլայ անձեւեւելու առատութիւնն ու կամանաւորութիւնը: Անձեւեւները իրենց ժամանակին պիտի իջնեն (Եղեկ, Խթ. 26), «Անձրէ կանուիք և անազան» (Յովէլ Ա. 23), ասիսնիք անշան անձրիւը ու գարնան, անձրիւը: Այս երկու եղանակներու պիտի բաւեն ոռոգուու երկիրը՝ ջուր հայթեալուով աղբիւրներուն, Զաքարիան կը հաւաստէ թէ ար անձրեւները բաւեցնեալ պատուուն մէջ (Զաք. Փ. 1):

Գնեսուու եւ զաղափերու մասն կը խօսի Եսայիի, ջուրերու այն զնացներու մասին՝ որոնք պիտի ափօսն երկիրը. զէայն եւ ընդարձակ գետերը և շատարանները, ուր ոչ մէկ թիվը բարեցնաւ (Յէնամի) պիտի մանէ և ուսւիկ ոչ մէկ զօրաւոր նաւ (Քնամի) պիտի անցնին» (Ես. Խթ. 21):

Եղեկիւ կը նախարագէ մահանանդ պապայ Կելդրուկ՝ Սուրբ երկրի մեծագոյն գետը: Անիկա սուրբ լեռնէն իշներով պիտի արտասորութիւնը իր անցած տեղերը: Այս ներկարագութիւնը առաջ համար ամբովզ զըսւու մը (Խի): Նուիրած է Մարգարէն: Գետը կը բիսի ժանարի ներքեւն ու կը հոսի գէպի արեւելք: Եղեկիւ նախեւառաջ կարող Կ'զլլայ անցնիւ անոր վարյէն՝ միայն գարշատաները թթենով, յետոյ Կ'աւենայ դժուառութիւնը այս քանաք որքան կը խորան յուրը, այսիդին կը հասնի մինչն ծովնիրը, մէջը եւ մինչն ուսւերը, յետոյ այնպիսի գետ մը Կ'ըլլայ: ուսիկց մարզ զըսւու միայն կնայն անցնիւ: Քետը կը թափի Մեսեալ Սովէ՛ ձանօթ իր անզաւական եւ աղերու առատութեամբ: Բայց մենեաց պիտի կենդանանայ նոր ջուրեր ընդունելով իր մէջ: «Ամէն շարժուն կննդանի պիտի ապրի հն և ձռւերը շառ առաստ պիտի ըլլան... ու այն տեղերը, սուկից Կ'անցնից գետը, բժշշկութիւնն միայն պիտի ըլլայ, ու անոր վրայ, նեղադիւն մինչն ենդազիմ, մէնորսներ պիտի կենան ու իրենց ուռականները պիտի ձգին ու պէտ պէտ ձուկիւրը պիտի որան՝ յարենման մնծ ծովի ձուկիւրը պիտի որանի համախուսուա տեղերը

իրեւ աղահանք պիտի ծառայեն (Եղեկ. Խէ. 11):

Այդ հրաշալի օրերուն բոլոր հովիտները պիտի սոսպուխն. հոսուն և ցայտուն ջուրերը, որոնց մասին կը խօսին նսայի (Խթ. 10) և երեմիա (ՂԱ. 9), պիտի անցնին անշառժ լիներու քովին, ու անձնցով պիտի ծածկուի խորշակար երկիրը (Խս. ՂԵ. 7): «Արեակէզ երկիրը լիճ մը պիտի վերածուի . . . ու անապատը՝ շրջայթի» (Խս. ՂԵ. 18): «Երուսաղէմն կենդանի ջուրեր պիտի ելլին . . . ու ամառ և ձմեռ այսպէս պիտի ըլլայ» (Զաք. Ժ. 8):

Մէկ խօսքով՝ կանոնաւոր ու առաստ ալբիւրներով և գտներով ու լիճներով պիտի ծածկուի երկիր երեսը: Երկիրը զարարային, ուր հեշտաւէտ ու հանճիր պիտի ըլլայ կեանքը:

Բ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սուրբ երկիրը, պատրաստուելով այսպէս, պիտի ընկունի իր մէջ Արքահամի, իսահակի ու Յակիրի որդիները (Խս. ԽԵ. 8), բայց ոչ նսամի անիծեալ որդիները: Խօրայէլ միայն պիտի ըշնակի այս գողեցիկ երկրին մէջ խօզալ ու միարան: Եփրեմ խաղաղութիւնն պիտի ուսնենայ նուշայի հետ. Այդ օրերուն Յուղայի առունը Խօրայէլի տան հետ պիտի երթայց (Երեմ. Գ. 18): Եղեկէլ այս համեմաշխատութիւնը կը բացատրի երկու փայտերու միացան խորացաւոր օրինակով. «Ես զանանք — Խօրայէլը և Յուղային — մէկ ազգ պիտի ընեն ու անոնց ամէննեն վրայ մէկ թագաւոր պիտի իշխի ու անոնք երդու թագաւորութեան պիտի չբաժնուին այլիս» (Եղեկ. ՂԵ. 15-28):

Հնա խօսուան ինքուն պիտի ըլլայ միայն Սուրբ Գիրքի լեզուն, զոր հայրի Քանաքելի լեզու կ'անուանեն. Խօրայէլի հոգատակ ազգերն ալ այդ լեզուով պիտի խօսին (Խսայի Ժ. 18):

Սուրբ Գիրքը կը վկայէ թէ երկրին միակ կրօնիք հնավայի կրօնքը պիտի ըլլայ, զոր պիտի վերանորոգէ ու գեղեցկացնէ նոր Ուխտի Քանանայապատը Յիսուս Քրիստոս, Թիուսունէմ պիտի ըլլայ պաշտամունքի միակ լայրը: Եղեկէլ մէկէ աւելի գոլուներուն մէջ (Խ-Խ. 4) կը նկարագրէ նոր Տաճարին գեղեցկութիւնները:

Ուշագրաւ են ընտրեալ ժողովուրդին մարդաբանութ ցաց առուող թիւնուր: Մարդաբանները ծովի աւալիլն կը նամաննեն գերութենէ զարձին հնա համախմբուած քաղմանութիւնը: Խօրայէլացիքը վերստին պիտի ընակին իրենց աւերակներուն և ամայացած վայրերուն ու կործանուած երկրին մէջ ու այդ երկիրը չափազանց նեղ պիտի գայ իրենց: Այս ասոն երկանիկ ազգը պիտի ապաշառէ: Աւսոն ինձի ո՞վ ծնաւ. ես անպահ ու ամուռ էի, ես գերի ու աքսորուած էի, ասոնք ինձի մէջ մեծոցց . . . թագաւորներ, ո՞վ իսրայէլ, քու մնուցինչերը պիտի ըլլան ու թագուհիները քու զայեակներդ. անսոնք քու սոլաքը ու աղջիկները իրենց ուսեւուն վրայ պիտի բերեն (Խս. Խթ. 19-23): «Գլուխիկ հազարուու ու քիչուուը մեծ ազգ պիտի ըլլայ» (Խս. Գ. 22):

Աւ այս բաղմամարդ Սուրբ երկիրը պիտի ըլ-

լայ հետանքը երկիրը: Ոչ տրտութիւն և ոչ նեծութիւն Սինի մէջ, այլ յաւիտնական ուրախութիւն (Խս. ՂԵ. 10), ոչ ման (Խս. ԽԵ. 7-8), ոչ հրանդութիւն (Խս. ՂԵ. 20), «Այն ասեն կոյթերու աշքերը և խուլերու ականջները պիտի բացուին. կաղը եղջերուի պէս պիտի սոստոսէ ու համբի լեզուն օրնութիւնն պիտի երգէ» (Խս. ՂԵ. 5-6): Երեկոնքը պիտի անցնին սրբութիւն, թմբուէի եւ երգերու ձայներով ծափերով կլոռուած, ջաքարտիա (Գ. 10) և Միքիւ (Դ. 4) զայտայինն նօթ մը կ'աւելցնեն այս նկարագրութեան վրայ. «Այն օրը ձերմէ ամէն մէկը իր զբացին որդիատունկին ու թէնինին տակ պիտի կանչէ»:

Ընանիթիններ երացաւանում մը պիտի սոնենայ երկիրը: Հոյ պիտի չարձանազրուին այլիս ու սոկականից մասնուկներ և ու օրերը շեցուած ծերեր, վասնվի երիտասարդը հարիւրամեայ պիտի մեռնի» (Խս. ՂԵ. 17): Թշնամիներէ հոյ պիտի չունենան բնաւ, ինչու որ անոնք կամ բնանինչ պիտի ըլլան և կամ պիտի նուանուին: Աղգերու այս բնաջնջումը ամենանիմ ուրախուան առաջնամեալ ուրախուան առաջնի պիտի ըլլայ հրեան ժողովուրդու զնուութիւն անոնց համար երբ կարենան ծափ զարնել, գուսիւ շարժել և ծալը ու ծանակի առարկայ ընել իրենց զժբախտ ու ընկնենաւ ու սոյներու: Նշէրք զորք զրած գաման պատիճնենքը, զորք կը նկարագրեն մարգարէնները, որքան այն ատեն գոհացում կը պատճառէին իրենց, այնքան այժմ կը վիրաւորեն մեր դդացումները:

Խօրայէլ ոչ միայն պիտի ուրախանայ միւս ազգերու զժբախտութեամբ, այլ նաև աննց զարժանու հապատակութեամբ, իր երկցութիւնը անոնց վրայ պիտի տարբանը (Խս. Բ. 3-4, Միքիւ Դ. 3) ու անոնք իրեն պիտի հապատակին ու հարէ պիտի բերեն խոյ, ուղար ու ամէն տեսակ գանձեր (Անդէ Բ. 7): Անոնք Խօրայէլին պիտի յարին (Խս. Ժ. 1-2) ու պիտի զան երկրապակելունովային՝ ծրաւապէմի իր Տաճարին մէջ (Խս. Ժ. 7, Զաք. Ժ. 16):

«Եղագերը քու լոյսուիտ պիտի զան, եւ թագակիրներ՝ քու արևիտ ծագումին: Վերցուր աշխերդ ու շուրջ նայէ՛, Ամէնքը կը ժողվութիւն ու քենի կու գան. Քու որդիները հեռաւներէն պիտի զան, Ու աղջիկներու սոստամբարձ պիտի բերուին: Այն ատեն պիտի տեսնես զուն ու պիտի ուրախանա, Ու սիրտդ պիտի շարժի ու պիտի բացուի, Քանչի ծովին առաստութիւնը քեզ պիտի զան, Ու ապատի պիտի ապատութիւնը քեզ պիտի ծածկեն. Ամէնքը Սարայէն պիտի զան, Ու պիտի բերեն ուսիւկ և կնորուկ և պատուական կամ ակունքներ, գուանական քանական քանչէ: Ա.Ր.Ա.Ր. @

Բւ Տիրոջ փրկութեան աւետիսը պիտի մնդուն
նին» (Ես. կ. 4-6):

Սուրբ Երկրի հաղաքները՝ վերաշնուած ու
մեծացած՝ պիտի զեղուն առատութեամբ, Անոր
մայրաքաղաքը, Երուսալէմ, պիտի փցնէ իր
պարիսպները ու պիտի չլինէ այլեւ զանանք:
Զաքարիա խորհրդաւոր պատիշը մը մէջ կը նր-
կարաք հրաշալ ընդարձակումը՝ «Առոք Քա-
ղաքն», որուն առնաները յանչափ կը տար-
մբըն իրարմէ: Քանազ է նմարտութեան, Քա-
ղաք լուսոյ, Քաղաք արգարութեան, Քաղաք
հաւատարիմ, որուն առները պիտի զարդար-
ուին թանկագին քարերով, ասկից այսով, յակին-
թով ու կարկեանով (Ես. Եֆ. 11-12): Տիրոջ Քա-
ղաքը պիտի ըլլայ ան ու անոր անունը պիտի
կոչուի Համառութիւն իմ ի նմա (Ես. կի. 4):

Այս եղական թագաւորութեան կառավա-
րութիւնը հոգվան ինք պիտի մեռք առնէ: Այս-
քան ինամբը զարդարաւուելի յետոյ իր հաւատած
երկիրը (Ես. կի. 4), հոգվան քացի իրմէ պիտի
չուզէ ուրիշ պետ մը տալ անոր: Իր Ծրգին՝ Մե-
սիան, պիտաղութեան իշխանը . . . «Նոր Աս-
տուածը» (Ես. Թ. 5-6), թեսէի շառաւուին ու
անարատ կոյսի ժունաւը (Ես. կ. 1, թվ. 1-3,
Երեմ. իդ. 5, Մթվ. 6) յաւիտնապէս պիտի թա-
գաւորուէ իսրայէլի վրայ: Անոր թագաւորութիւնը
արգարութեան եւ էշմարտութեան թագաւորու-
թիւնը մը պիտի ըլլայ (Ես. Թ. 3-5, իթ. 4-7),
պիտի ըլլայ նայն ատեն սիրոյ թագաւորութիւն
մը (Ես. կ. 11, Եղեկ. կ. 11-16): զան պիտի
անուաննեն «Տէրը մեր արգարութիւնը» (Երեմ.
իդ. 6) ու խորդականներ կատարուենք պիտի
օգնեն անոր (Ես. Ա. 26): Անոր հայրական իշխա-
նութեաններք ընտիր ազգէ կրեայի քարի կեան-
քը պիտի ապիր և նիւթապէս պիտի բարգաւաճի
տարուէ տարի:

Պ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱԵԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Իր նախնիքներուն հինգած երկրին տեղ՝ այս
նոր երկրը պիտի ախօսուի համբաներով: Աբուա-
կա՞րգ երևոյթ, որ զարմանք կը պատճառէ մար-
դարդներուն, որոնք մնչն այս ատեն հոտիռուն
քալէլ զարդուած էին պատճառնեան ըլլունե-
րու քարքարու արանեաներէն: Ամէն հարայ իր
անունը և անանանը պիտի ունենայ: «Յարդար-
ուած համբայ մը պիտի ըլլայ ան, կ'ըսէ նսայի,
ու անիկա պիտի կառու օսմբայ, ոչ մէկ
պիտի մարդ պիտի չանցնի անէն, այլ աննոց (Հըր-
եաներուն): համբա միայն պիտի ըլլայ Այդ ամ-
բէն քալուները, մնչն իսկ յիմարները պիտի
չմորդին Առաջներ պիտի չերսին և ոչ մէկ վայ-
րի գազան ոտք պիտի չընէ հան» (Ես. կ. 8-9):
Են զարձալ՝ «Նոր առ մը պիտի ըսեմ,
որ պիտի յարդոււ չուսավ, չէ՞ց գիտիր միթէ,
ես անպատճն մէջ համբայ մը պիտի բանամ . . .
ես անպատճն մէջ համբայ մը պիտի հարթեմ . . . ու լիո-
ւանային համբաները պիտի հարթեմ . . . ու լիո-
ւանային համբաներու պիտի վերածեմ և բոլոր պո-
ղոսաներս պիտի բարձրացնեմ» (Ես. իդ. 19, ին,
զատաներս պիտի բարձրացնեմ):

2, իթ. 11): Այս նորութիւնը պիտի դիւրացնէ
միջազգային յարաբերութիւններն ու վաճառա-
կանութիւնը, ու «Եղիպտոսէն Ասորեստան բա-
նուկ համբայ մը պիտի ըլլայ, ասորեստացին
Եղիպտոս պիտի գայ ու եղիպտացին Ասորեստան
պիտի երթայց (Ես. գթ. 23):

Անոր եկամօւսի աղյիւրները պիտի ըլլան
զիաւարաբար երկրագործութիւնն ու անսունա-
րաւուրիմբ «Ճորջ քու սերմանած երկրից հուն-
տերուն վրայ անձնել պիտի տայ եւ հացը, զոր
պիտի արտազրդէ երկիրը, ասաս և զարարտ պի-
տի ըլլայ (Ես. կ. 23): Երկրագործութեան պիտ-
քին համար սուրեկէն խոփեր պիտի չլինեն ու նի-
զակներէն յօսցներ (Ես. թ. 4, Մթվ. Պ. 3):
Երկիրը այնքան արգասարեր պիտի ըլլայ, որ
սերկողը ննուցն էնձնան կորուց սերկուացա-
նին օգնութեան պիտի համնի ու լնուները քաղ-
ցու պիտի հսկենեն (Ամովս Թ. 13) և «ըլուռները
կամ պիտի զացնեն» (Յովէլ Գ. 18): Պիտի ա-
ստանան պիտի հսկին, էպէն ու քորենը ու պիտի
կշտացնեն ամէնքնը (Յովէլ թ. 19): Հանգած ար-
տերը նորէն պիտի հերկուին ու սերմանացնը
զամ պիտի շնչնեայ փուշերէ: Այդինքը զիա-
ւարի ժակների կէրիքը, մանաւան Սամարիան
(Երեմ. Ակ. 5) ու ամէն ոք անոր պաշարերու-
թիւնը պիտի տարիոցէ: «Կարեց ցորենով պիտի
լեցուին ու հնձնաները գինիով ու ձէթով պիտի
լրգին» (Յովէլ թ. 24): Վերջապէս «անապատը
եղամի պիտի փոխուու ու անոր ամայութիւնը Տի-
րոջ քարտիստն պէս պիտի ըլլայ (Ես. Մթ. 3):

Երկրագործութենէն վար պիտի չինայ անա-
պատւուրիւնը, վասնզի այն օրը «իշաները
ընդարձակ արօսներու մէջ պիտի հարակին ու
ներկրի քարտը եղենքն ու էշերը թիու ու հնձա-
նոցով հոսած մացուր կեր պիտի ուսեւն (Ես. կ.
23-24): «Սարօն հօտերու փարախ ու Աքովիր 2-ու-
րը արշաներու մակազատեղ պիտի ըլլայ (Ես.
կ. 10): Ասանկ պիտի ըլլայ նաև ծովերերը
(Սոփ. թ. 6-7): Տայց տալու համար զանոնքը
համբանը եղեկին կը համամատէ զանոնքը հս-
րայէլի սրբոց թիւնին հետո: Այդ զառներուն ու
արշաներուն մէկ մասը պիտի ծառայէ Տանարի
ողակէններուն, յուրախութիւն քանանալից, «-
ընց հնագիները պարարտութեամբ պիտի լից-
ուին» (Երեմ. Ակ. 14):

Մեսիական Պաղեստինի ծաղկիւններ պիտի
կերպարանափոխին արևակէղ երկիրը: Անապատն
ու անջրդի հողը պիտի ուրախանան ու պիտի
ծաղկիցնեն շուշանը (Ես. կ. 1), նարկիսն ու
մրտինն, ու ամէննպէդի ծաղկիներու պիտի թ-
ցընեն երկիրը: Պաղատու և անուշարոյը ծառեր
(Բարուք թ. 8) եւ ուրիշներ մէծ թիւ մը պիտի
կազմեն հոն: «Անապատին մէջ եղեկին, սատիմ,
մրտինն են: Անապատին մէջ եղեկին, սատիմ,
երկիրն մէջ՝ մայրի, սասի և տասախ (Ես. Ակ. 19):
«Հոսուած ջուրերուն քով ուռենիներ պիտի բուս-
նին» (Ես. իդ. 4) ու կեզզոնի ափունը ակնանա-
տես պիտի ըլլան հրաշալի փթթառմին զարգա-
րը և պտղատու ծառերու, որոնք բուժիչ յատ-
կութիւն ալ պիտի ըլլան (Եղեկ. իդ. 7, 12):

Որթատունկը, թվենին ու նշենին քաղցրահամ պտուղներ ախտի արտադրեն:

Ըստանի անառութենքը պիտի շատանան ու վայրի անառուներու հետ պիտի բնակին։ Ասուած խաղաղութեան դաշնութ ու պիտի կնքեց բրդշններու հետ ու պիտի ընտանեցնէ զանոնք (Եպկե. լւ. 2:5), այնպէս որ գայլը գառնի հետ

պիտի ընակի և ինձը ուղին հետ պիտի պառկի, Հորթը, առիւծն ու զարարտ զուսպակը միասին պիտի արձին ու փոքրիկ մանուկ մը պիտի վարեց զանոնք: Կովը արջին հետ պիտի ճարակի, ու անոնց ճագերը միևնույն կայանե պիտի աւենենա, ու առիւծը եղին պէս յարդ պիտի ուտէ: Կաթնեցիր մանուկը իփին ծակին վրայ պիտի խաղայ ու կաթէն կտրուած՝ քարքին բոյնին վրայ պիտի զնէ իր ձեռքը (Ես. ՓԱ. 6-8): «Դաշտի գազանները, չագանենքն ու շալայները պիտի փառառութիւն զԱստունեց» (Ես. Խթ. 20): Երկրի անսունենական ընը ու սոսունեները և երկինքի թայշաները ընկեր պիտի ըլլան մարդուն, ինչպէս էին երկրասոր զրախախն մէջ: Մազաքիա անսոնցէ՛ բացառութիւն կ համարի միայն հռոմանքը բայց պահանջող մարափու ու կ'աւելցնէ խանճաղառութեամբ: Առ ազգերը երսին պիտի տան ձնզի, փանզի զանկալի երկիր մը պիտի ըլլաքը (Մազ. Գ. 12):

ԵՐԱԿԱՆՈՒՅՆԻՒԹ

Այդ երանաւէտո ու ցանկալի երկիրը, որուն
գաղափարական աշխարհազորութեան վրայ արագ
անհնարկ մը ծգեցինք, գոյութիւն ունեցա՞ծ է
միթէ: Մեսիայի գալստեան ժամանակ անիկա ու-
նեցա՞ծ է զիթ այնպիսի վիճակ մը որ համապա-
տասիսանէր մարգարէներու այս խանդավառ նկա-
րագորութեան: Մենք կը պատասխանենք. Ո՞չ:
Մարգարէներու ժամանակ, ինչպէս Քրիստոսի
ժամանակ, ինչպէս նաև տակաւին միջնէ մեր օ-
րմբը, Գալուստին կը մնայ միշտ նոյն երկիրը՝
աղքատ ու արթևակէց: Այն ասեն, պիտի հար-
ցուի, խարուած են ուրեմն մարգարէները:

Դիւրին է պատասխանել այս հարցումին:

Մարգարէսական զրուածներու մէջ կարեւը է զատել խորդըզակն մասերը այն մասերէն, զօրս կ'ըմբռննենք տառապուի իմաստով: Ամենէն շնորհ գունուած է այսօր՝ թէ մարգարէնները, սովորաբար, իբնեց ունկնդիմերու մաքի հասուութեան համապատասխան պատկերալից լեզու մը կը գործածէին: Պաղեստինի գաղափարական աշխարհագործիւնը հրաշալի նիւթ կը մատակարարէի իրենց բանաստեղծական նկարագրութեանց, ուրիշ մէջ Աստուած ինք է գերազոյն զերամատարը: Աստուած ի՞նք է որ փրկած է մարդկից Մեսխյով: Հետեւապէս տիրող զրկանքներու, թշուառութիւններու ու տառապանքներու տեղի պէտք է տային լիակատար երջանկութեան մը: Պաղեստինցին մտահոգութիւններէն մին եղած է ունենալ բաւարար ջուր՝ կարենալ յագեցնելու համար ի ճարաւաը: Գաղափարական Պաղեստինի մէջ գետերը պատի հոսին քարալիր: Այս լեռնալին երկին մէջ գետարիթի են գոխազորութիւնները:

Ները : «Գաղափարական Պայեստինի մէջ լեռները պիտի խոնարհն են և հովիսուներն ու ծորերը հարթ հաւասար պիտի ըլլայ : Մարդարէներու ժամանակ քարց բոլոր ազգերը մշտական սպասնակիք մըն էին Աստուծոյ ժողովուրբին : Գաղափարական Պայեստինի, Սեմիեթի տիեզերական թագաւորի՝ իշխանութեան ներքին, կեղզանակին ուստանը պիտի ըլլայ ամէն ժողովուրբներուն և Այսպէս բոլոր մարդերու մէջ : Դաժան իրականութիւնը պիտի ամճաւու գերբնական ու խորհրդապար պատափարականութեամբ մը, որուն Բանաստեղծական ծածկոյթին ներեւու խորունկ աստուծաբանութիւնն մը պահեած է :

Հարկ չէ տառացիօքէն հաւատալ թէ գայն
ու զարդ բարեկամարար պիտի ճարակին՝ մին
միւսին առջնթեր, ոչ ալ՝ լեռները պիտի կայտ-
ունն իրենց ուրախութենէն եւ ոչ՝ դիշերը պիտի
լուսավայրի ցերեկուն պէս։ Անէն այս գոխա-
բերութիւնները կ'աւետին գալուսուն որ և հր-
աշլավի զարացընանի մը, որոնք լիսովն իրակա-
նացն, երբ լիսիան եկան ու հիմք զրաի իշ ը-
նորհաց թագաւորութենան բանին մարդկութե-
նէն ասպին հոգիներու երաշտացած աշխարհը ե-
ղած է այլևս արգաւանդ երկիր մը՝ ասսուածա-
յին ննորհաց կենդանի ջունչին տակ։ Անմեղու-
թեան, մաքրութենան, սրբութեան գերակալ
փիթում և մամիկ ունեցած է։ Գիշատիչի գայլեր-
ի հեղարցացած են կարպ գառնուկներուն, ու այս
վերջինները զօրացած են այնքան՝ որ կցած են
հարածել արիւնաբրու զաղանները, կամ աւելի
ձիշ՝ գերել ու զարձի բերել զանոնք։ Աշխարհը
մը հոգիներու, Աստուծոյ եկեղեցին մէջ, ոռոգ-
ուած ու արգաւաւորուած Աստուծառողիին՝ ա-
նարարա արիւնով – ահա՞ ճմարիտ Սուրբ Երիշ-
ըր, ահա՞ ճշմարիտ մեսիսկան թագաւորութիւնի-
որ, որի մէջ մարգարէկական պատկերներն ու այլա-
րանութիւնները կը գտնեն իրենց բովանդակի յա-
րացուցակն արժէքը։

Այդ պատկերներն ու այլաբանութիւնները, ա'յնքան գեղեցիկ ու ա'յնքան ուժեղ, կրնանք առանց զախազանցելու սևել՝ թէ իրականացած են արդէն Զիոնուրիեալ եկեղեցին մէջ ու իրենց իրականութեան պատմը պատմ մըրունին Ցաղըլական եկեղեցին մէջ՝ ի վերին կուռասահէմ:

Հայացուց
Մ. Ե. Ն.

